

Slourenski dom

Poština plačana v gotovini

Cena Dln 1=

Štev. 20.

V Ljubljani, sredi, 27. januarja 1937

Leto II.

Sklep odbora pomorskih strokovnjakov v Londonu:

Nadzorstvo nad španskimi obalami - brez Rusije

London, 27. jan. o. Sinoči so se sestali pomorski strokovnjaki štirih držav in so razpravljali o nadzorništvu španskih pristanišč in obal. Sporazumeli so se, da bodo to nadzorstvo izvajale angleške, francoske, nemške in italijanske bojne ladje. Pač pa so se pojavile kljub temu načelnemu sporazumu nekatere težave. Vsi strokovnjaki so bili edini v tem, da sovjetske Rusije ne bi pritegnili k izvajanju nadzorstva. To zaradi tega, ker nima sovjetska Rusija nobenega brodograjskega izven svojih voda. Anglija noče, da bi se prekršilo načelo, po katerem sovjetsko bojno brodovje ne sme iz Črnega morja. Sploh ni navzočnost ruskega brodograjskega Angliji nikjer v evropskih vodah zaželjena. Rusija je proti temu protestirala, tako da je svet strokovnjakov moral skleniti, da bo to vprašanje predložil nekaterim strokovnjakom za mednarodno pravo. Druga težava pa je bila v tem, kdo bo plačal stroške za nadzorstvo. Nazadnje so se sporazumeli, da bo plačala vsaka država nositi stroške sama. Ladje bi križarile v razdalji 10 milj od španske obale, to je 5 milj izven obalnih voda, v ka-

terih ima pravico izvrševati nadzorstveno službo in ladje ustavljati samo španska vlada.

Odbor za nevmešavanje

London, 27. januarja. AA. (Havas.) Ožji odbor za nevmešavanje se sestane v četrtek ob 11. Seji bo predsedoval lord Plymouth. Razpravljali bodo o poročilu vojaških in pomorskih strokovnjakov glede nadzorstva nad pošiljanjem vojnega gradiva in prostovoljcev v Španijo. Zadovoljiva odgovora Nemčije in Italije bosta odstranila, kakor upajo v angleških diplomatskih krogih, zadnje ovire za uspešno delo londonskega odbora. Ni izključeno, da bodo ta teden določili tudi dan, ko naj stopi v veljavo načrt o nadzorstvu.

Iz Španije

Madrid, 26. jan. AA. Havas: Civilni guverner Madrida je objavil, da se bo od 1. februarja hrana izdajala samo na živežne karte, ki jih bo izdajal odbor z obrambo mesta. Včeraj je požar zajel poslopje telefonske cen-

trale v Madridu. Poslopje še gori. Vlade baterije so bombardirale Oviedo, zlasti katedralo, tovarno orožja Lavega in severno železniško postajo.

Barcelona, 26. jan. AA. Havas: Pravosodni minister Oliver García, je v svojem govoru rekel, da si mora Španija ustvariti narodno armado. Rekel je še, da je bil zmeraj antimilitarist vendar pa meni, da se bo Španija ohranila pred tujino kot demokratska država le tedaj, če si osnuje močno narodno vojsko.

V Barceloni so zopet odredili številne arreticije opozicionalcev. Boje se, da bodo vsi arretirani ustreljeni. Obtožujejo jih, sodelovanja v organizaciji, ki je skušala olajšati izkrcanje nacionalnih čet v Kataloniji.

Salamanca, 26. jan. AA. Havas: Nacionalistično uradno poročilo pravi, da na odsekih 5. 6 in 8. divizije ni bilo važnejših dogodkov. Sovražnik je hotel napasti na odseku pri Aranjuezu, vendar pa smo ga odbili in mu prizadejali velike izgube. Pri Granadi so nacionalisti napredovali za 15 km. Zavzeli so nekaj vasi.

Stanje sv. očeta

Vatikan, 27. jan. o. Zdravniško poročilo ob pol 9. zjutraj se glasi: Sv. oče je noč prebil dobro, njegovo stanje se ni spremenilo.

Včeraj je sv. oče sprejel v avdienci tudi novega belgrajskega nadškofa mgr. dr. Ujčića.

Vesti 27. januarja

Angleški kralj je sprejel svojega rimskega poslanika Erica Drummonda v daljšo avdienco.

Turčija bo povečala bojno mornarico in sicer za 14 enot. Ladje bodo izdelale nemške ladjedelnice.

3 letnico poljsko-nemškega prijateljstva so obhajali predvčerajšnjem. Nemski in poljski listi pišejo, da je treba to prijateljstvo pripisovati Hitlerju in Pilsudskemu, ki sta bila oba velika državnikva.

Za poveljnika sovjetske vojske na Zapadu je imenovan general Zagurski, ki je doslej poveljeval na Daljnem vzhodu. Njegovo imenovanje kaže, da hočejo Sovjeti imeti na Zahodu, zlasti v Ukrajini mejo v drobnih rokah. Zagurski je eden najboljših mlajših sovjetskih generalov.

Za predsednika japonsko-nemške zveze so včeraj enoglasno izvolili admirala Foersterja.

Uradni jezik v Aleksandriji bo turščina, tako sta se sporazumela turški zunanji minister ter francoski delegat v Zenevi.

Zaušnice med senatorji so padle včeraj v Belgiji pri razpravi, ki se je nanašala na degradacijo polkovnika Digneron, ki so ga degradirali zaradi njegovih zvez z Rexom. Liberalni senator Demonts je udaril rexista Degrunnea, ker je ta očital vojnomu ministru, da ne ploska govoru tako odličnega vojaka, kakor je Digneron.

Stavka holandskih pristaniških delavcev se je končala po nalogu strokovnih organizacij, ki so delavcem naročile, naj ne poslušajo agitacije inozemskih izzičevalcev.

Upor v prisilni delavnici v Marseillu je bil včeraj, ko se je 20 kazencev uprlo, zažgalo svoje spalnico ter ušlo.

Prijateljstvo med Jugoslavijo in Bolgarijo pozdravljajo tudi romunski, madžarski, italijanski in nemški listi.

24.000 delavcev je zbolelo za gripo v Varšavi, kjer je bilo včeraj 23 stopenj pod ničlo.

Protifrancoške demonstracije so bile včeraj v Oranu, in sicer so protestirali Arabci proti temu, da bodo samo nekateri prebivalci Alžira deležni francoskega državljanstva in pravice. Ranjenih je bilo 10 policistov in 20 demonstrantov.

Proti tiraniji na levici ali na desnici bo zmeraj nastopala Anglija. Zato se mora Anglija oroževati, da lahko prepreči nemški napad. Tako je izjavil včeraj v angleški zbornici bivši predsednik vlade Churchill.

Z nemško-italijanskim odgovorom glede Španije so zadovoljni ne le v Londonu, marveč tudi v francoskih krogih. Francoska vlada je mnenja, da zdaj ni nobene ovire več, da se izvede nagla in uspešna akcija.

Neguš protestira pri ZN zoper sklep švicarske vlade, ki je priznala italijansko nadoblast v Abesiniji. Usoda njegovega protesta bo najbrž prav taka, kakršne so bili deležni vsi njegovi kolegi pri tej človekoljubni ustanovi za varstvo tistih, ki se ne morejo sami varovati.

V ameriški avtomobilski stavki je posredoval minister za delo, gđč. Perkinsova. Uspeh je 1 samo ta, da sta delo ustavili še dve avtomobilski tovarni.

Novo policijsko ustanovo je dobila sicer ne policijska Francija. To bo urad za zveze med francosko policijo, med tako zvanim drugim uradom vojnega ministrstva, ki vrši špijonažno službo, ter med poročevalskim oddelkom zunanjega ministrstva.

Ogenj v gledališču je izbruhnil v Cremoni blizu Milana. Poslopje je docela uničeno in znaša škoda tri milijone lir.

Angleško posojilo za Francijo je že skoraj sklenjeno. Anglija bo dala Franciji kredit v znesku 50 milijonov funtov, to je 12 in pol milijarde dinarjev.

Demonstracije proti sporazumu med Turčijo in Francijo so bile včeraj v nekaterih mestih po Siriji, zlasti v Damasku in v Aleppu.

Japonski vojaški krogi nasprotujejo temu, da bi general Ugaki sestavil novo vlado. Zato se pogajanja za sestavo nove vlade vrše zelo počasi.

Anglija dobi regentski svet, to pa zaradi tega, ker sedanja prestolonaslednica Elizabeta še ni polnoletna.

Finančna pogajanja v Washingtonu, kjer se mudi angleški trgovinski minister Runciman, so svetovnega pomena, ker se razgovarjajo o denarstvu na vsem svetu.

Avstrijsko-nemški trgovinski razgovori so se končali včeraj in bodo podpisani danes. Sinoči so sestavljali še zaključno poročilo.

Pet milijonov dolarjev dobička je prinesel Chaplinov film »Moderni časi« in je zaradi tega najdobitkejši ameriški film v preteklem letu.

Vojvoda Windsorskemu so morali iz Anglije poslati njegovega konja. Konj je potoval po morju do Geneve, od tam pa po železnici. Vojvoda Windsorski je zamenjal angleško številko na svojem avtomobilu z avstrijsko, iz česar sklepajo njegovi obojevalci, da bo dalj časa ostal v Avstriji.

Načelnik madžarskega generalnega štaba general Roeder je imel v Milanu razgovore z nekaterimi italijanskimi visokimi častniki.

Vremenska katastrofa v Ameriki se širi:

Za poplavami prihaja glad

Newyork, 27. jan. o. Po poročilih iz poplavljenega ozemlja znaša število smrtnih žrtev okoli 150. Pogrešajo pa približno 1000 ljudi, o katerih je več kakor gotovo, da so vsi izgubljeni. Brez strehe je zdaj že nad 700.000 prebivalcev. Reka Ohio je narasla do višine 23 m in je to najvišje stanje, ki so ga kdaj zaznamovali v zgodovini. V vsem poplavljenem ozemlju je izbruhnila lakota, ker niso mogli ljudje rešiti nič hrane. Voda pa stalno narašča in preprečuje, da bi bilo mogoče poslati kakršnokoli pomoč tistim ljudem, ki so ostali sredi vode na posameznih vzpetinah.

Poleg lakote divjajo vsepovsod bolezn. Zlasti razsaja gripa, ponekod tudi škrlatinka in tifus.

Ameriška vlada skuša z vsemi sredstvi rešiti kar se da rešiti in je poslala 60.000 delavcev v poplavljene kraje. Izdala je tudi poziv za prostovoljno pomoč, za katero je takoj potrebnih 3 milijone dolarjev. Milijarder Morgan je dal 300.000 dolarjev.

Vsepovsod so v poplavljenem ozemlju izbrili nesrečo zločinci in brezvestni ljudje, ki plenijo in ropajo zapuščene hiše.

Predvčerajšnjim je voda zajela tudi mesto Louisville, ki šteje 300.000 prebivalcev. Tu so začeli divjati kaznjenci, ki se jim je posrečilo pobegniti iz kaznilnice. Zato je na prošnjo guvernerja države Kentucky prišlo Roosevelta, naj proglasi obredno stanje in pošlje vojaštvo.

V Louisville je včeraj prispelo 1100 mož redne vojske, nekateri iz Fort-Harrisona, drugi iz Fort-Thomasa. Vojaki so zasedli glavne vojaške točke

prizadetega mesta, da zagotove red. Opustošeno mesto je podobno mestu, ki ga je sovražnik zavzel po srditem obstreljevanju. Ustava zvezne države ne da guvernerju pravice za proglasitev obrednega stanja. Kljub temu ga je guverner proglasil glede na izredne razmere in v prepričanju, da bo s tem služil koristim svojih soživiljanov.

Številke . . .

Po poročilih ameriškega statističnega urada je prizadetih po povodnji do zdaj 750.000 ljudi. Od tega jih je 230.000 iz mesta Louisville. Denarna škoda znaša po približni cenitvi 300 milijonov dolarjev. Pod vodo je 2896 kv. metrov ozemlja. Zlasti so prizadeta mesta Cincinnati, Pittsburgh ter Louisville. V doljnem teku Mississippija z vsa naglie ojačujejo jezove, v zgornjem teku pa jih predirajo, da bi voda čim hitreje otekla. Zbornica je odobrila kredit 790 milijonov dolarjev za pomoč ponesrečencem.

Anglija in Italija o naši pogodbi z Bolgarijo

London, 27. januarja. Znani angleški časnikar in prijatelj balkanskih narodov prof. Seton Watson je imel na londonski radijski postaji »London Regional« predavanje o jugoslovansko-bolgarski zvezi. Orisal je razmerje med Jugoslavijo in Bolgarijo pred podpisom tega pakta in izrazil upanje, da se bodo s tem paktom spravile s sveta vse prejšnje razprtije med Belgradom in Sofijo. Čeprav je Balkanska zveza, ki so jo leta 1934 podpisale Jugoslavija, Romunija in Grčija, Bolgarijo izključila, je pokojni kralj Aleksander spoznal, da je za Jugoslavijo tudi v bodoče kar največjega pomena vprašanje prijateljskega razmerja s sosednjo Bolgarijo, čigar narod je bil vzlic političnim razprtjam med obema državama zmerom prijatelji na-

sproti Jugoslaviji. Komaj nekaj tednov pred svojo smrtjo, je pokojni kralj Aleksander I. Zedinitelj storil pomemben obisk pri kralju Borisu v Sofiji in srečal pri bolgarskem vladarju popolno razumevanje za jugoslovansko prizadevanje po zbliznanju z Bolgarijo. Tragični marseški atentat ni končal vzajemnega prizadevanja, da se doseže to zbliznanje. Na obeh straneh se je v tej smeri dan za dnem čutilo stremenje, ki so ga najbolj poudarili medsebojni obiski, jugoslovanskih in bolgarskih politikov, cerkvenih dostojanstvenikov, časnikarjev in izletnikov.

Londonski večerniki, zlasti »Times«, »Daily Telegraph« in »Yorkshire Post« prinašajo v svojih današnjih številkah poročilo svojih belgrajskih in dunajskih dopisnikov, ki poudarjajo pomen jugoslovansko-bolgarskega pakta in velikansko navdušenje, ki ga je zbudil v Belgradu prihod predsednika bolgarske vlade. »Kjub hudemu mrazu«, pravi »Daily Telegraph« je 10.000 ljudi navdušeno pozdravljalo prihod bolgarskega ministrskega predsednika v Belgrad. Postaja, vse belgrajske ulice in javna poslopja so bila okrašena z jugoslovanskimi in bolgarskimi zastavami. Srečanje med obema starima prijateljima dr. Stojadinovićem in dr. Kjoševanovićem je bilo zelo iskreno.

Na koncu poroča list, kako je Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle sprejel g. Kjoševanoviča v avdienco in kako je njemu na čast priredil dr. Stojadinović slavnostno večerjo.

Dunajski dopisnik »Timesa« tudi piše o pomenu jugoslovansko-bolgarskega pakta in o končni likvidaciji vseh dosedanjih težkoč med Belgradom in Sofijo in končuje »poročilo z besedami: Bolgarske ljudske množice so si kar najiskrenejše želele, da pride do sporazuma z Jugoslavijo. Za Jugoslavijo pa pomeni jugoslovansko-bolgarski pakt uspeh v zunanji politiki.

Rim, 27. januarja. Rimski listi prinašajo poročila o podpisu pakta med Jugoslavijo in Bolgarijo, o sprejemu bolgarskih gostov, o podpisu pogodbe, o avdienci in slavnostni večeri, z govori. Nekateri listi objavljajo tudi besedilo pakta.

»Gloria d'Italia« prinaša članek svojega dopisnika iz Belgrada o pomenu pakta med Jugoslavijo in Bolgarijo. Članek priobčuje zgodovino razmerja med obema državama in prihaja do sklepa, da pomeni nova pogodba korist za obe državi. Zbliznanje je bilo olajšano z m. oterimi sorodnostmi med obema narodoma, zato je naravno, da bodo novi politični odnosi rodili tudi intenzivnejše gospodarsko razmerje.

Zastran mednarodnega političnega položaja, pravi članek dalje, pa pomeni ta pakt odstranitev pomembnega vzroka nemirov ne samo na Balkanu, temveč za vso Evropo. Obe državi sta pri sklenitvi tega pakta pokazali voljo, da bosta vodili politiko, ki najbolj ustreza njunim koristim.

Berlin, 27. januarja. AA. DNB: »Diplomatische Korrespondenz« piše, da je podpis pogodbe med Jugoslavijo in Bolgarijo pokazal, kako se v težkih primerih odstranjuje napetost in nasprotovanje med dvema državama. Kar ne bi bilo mogoče doseči s kolektivno pogodbo, to se je doseglo z direktnim sporazumom. Podržati moralo, da drugi partnerji balkanskega sporazuma niso odpovedali svoje sočasnosti. Pristali so na neposredni sporazum, ki ga je izbrala Jugoslavija. Mogoče bo ta primer inicijativno deloval tudi na druge države.

Proces v Moskvi - sama priznanja

Moskva, 27. jan. o. V nadaljevanju procesa proti Trockistom je bil zaslišan za Karlom Radekom dopisnik moskovskih »Izvestij« v Washingtonu Wrom, ki je priznal, da je posredoval in omogočal dopisovanje med Trockim in njegovim sinom. Za njim je izpovedoval bivši poslanik v Londonu Sokolnikov. Ta je izjavil, da je deloval proti Stalinu zaradi tega, ker je bil prepričan, da komunizem samo v Sovjetski Rusiji ne more uspeti in živeti. Treba je revolucijo razširiti po vsem svetu, dokler pa ni svetovna revolucija možna, mora Rusija sodelovati s kapitalističnimi državami. Podobno je izpovedal tudi obtoženec Serebrjakov.

Za tem sta bila zaslišana voditelja sibirskih Trockistov Muralov in Boguslavski. Boguslavski je po navodilih Pjatakova organiziral sabotožo na sibirskih železnicah. Obtoženec je vse priznal. Poleg tega pa so pripravljali dva atentata na Molotova in teroristični napad na Kaganoviča in Rikeja, komunističnega tajnika v Sibiriji. Muralov je pripovedoval, kako je v Sibirijo prejel pisma od Sedova. V pismih so bila Trockijeva navodila za organizacijo terorističnih dejanj. Muralov je izjavil, da je zato organiziral nekaj terorističnih skupin, ki so izvajale sabotažo. Pripravljali so tudi atentat na Molotova. Čestov in Arnold sta priznala, da sta pripravljala atentate, toda po naročilu in navodilih Muralova.

Vsi obtoženci so dajali naravnost nerazumljive izjave. Vsi so zatrjevali, da priznavajo svojo krivdo zaradi tega, ker se zavedajo, da so škodili proletarski skupnosti. Vsi so govorili tudi, da jih ni nihče silil ali jim grozil. Ves proces prenašajo po radiu. Nekateri francoski in angleški listi pravijo, da vsi obtoženci izpovedujejo pod učinkom nekega mamila, ki so ga jim dali. To mamilo popolnoma oslabi voljo človeka in ga postavi docela pod vpliv drugih ljudi.

Sin Trockega v Barceloni

Barcelona, 27. jan. o. Komunistični poslanec Antonio Uribe je na seji katalonske zbornice poročal, da je sin Trockega, Sedov, že več kakor mesec dni v Barceloni in je v neprestanih stikih z

voditelji delavske stranke POUM, v kateri prevladujejo Trockisti. Strankino glasilo pa trdi, da je Trocki mlajši prišel morda res v Španijo, da pa stranka za to ne ve. Te vesti najbrž odgovarjajo resnici, ker je v sedanji katalonski vladi pravosodni minister Nim, bivši dolgoletni tajnik Leva Trockega.

Velika električna centrala na Soči

Gorica, 27. jan. AA. (Stefani). Med Sv. Lucijo ob Soči in Doblerjem pri Kanalu grade veliko električno centralo, ki bo omogočala celotno uporabo vodnih sil Soče. Med drugim bodo zgradili 50 m visok jez. S tem bo ustvarjeno umetno jezero ki bo dolgo 5 km. V njem bo lahko stalo dva milijona kubičnih metrov vode. Centrala bo proizvajala tok z napetostjo 8000 do 130.000 voltov. Gradnja bo stala 45 milijonov lir. Dela bodo trajala tri leta.

Proračun fin. ministrstva sprejet

Belgrad, 27. januarja m. Sinoči je bil pozno zvečer sprejet tudi v podrobnostih proračunski prelog finančnega ministrstva. Govorilo je več poslancev, med drugimi tudi slovenska poslanca, ki pripada JRZ, dr. Koče in dr. Semrov. Danes zaradi pravoslavnega praznika sv. Save finančni odbor Narodne skupščine ne bo delal in bo prihodnja seja finančnega odbora jutri dopoldne.

Belgrad, 27. jan. n. Povratek predsednika narodne skupščine Stevana Čiriča, ki se mudi na bolezenskem dopustu v Dubrovniku, pričakujejo za soboto dopoldne.

Belgrad, 27. jan. m Iz Bukarešte poročajo, da bo tam meseca maja kongres trgovskih zbornic držav Male zveze.

Kulturni koledar

Karel Melzer

27. jan. 1814 se je rodil v Ljubljani urednik in šolnik Karel Melzer. Bil je sin kirurga in profesorja Antona Melzerja. Gimnazijo je dovršil v Ljubljani. (V 5 in 6. razredu mu je bil učitelj Cop.) Najprej je dovršil bogoslovje v Ljubljani, potem pa še pravo v Gradcu. Potem je bil nekaj časa skriptor v ljubljanski licejski knjižnici, ker pa je bil 1851 dodeljen za suplenta na ljubljansko gimnazijo, je naredil izpit iz zgodovine in zemljepisja, ter postal l. 1955 redni profesor. Kot profesor je budil mladini slovensko zavest posebno ob spominu slovenskih velikano Čopa in Prešerna, katera je osebno poznal. Poskušal se je tudi literarno in prevedel v nemščino Prešernov sonet Memento mori. V Carniohi je napisal dva politična članka: Die Gegenwart und unsere Zukunft in Ein Wort für den Frieden und die Versöhnung. Z letom 1851 je prevzel uredništvo ljubljanskega časnika, da bo list »sploh iz celega srca Avstrijane in kakor takšen posebno Slovenec.« V tem duhu je napisal več člankov: Katoliška vera trdna opora vsake države. Vendar pa je Ljubl. časnik kmalu omagal. — Melzer je napisal tople članek tudi o Matiji Copu. — Jezikovno in štilno je pisal zelo dobro slovenščino, kar so mu sodobniki očitali.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, sreda, 27. januarja: Ivan Zlat, Cetrtak, 28. januarja: Dragomir.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20 in mr. Gartus, Moste.

Drama: »Kadar se utrga oblak«. Red A. Opera: »Navihanka«. Red Sreda. Kino Union: »Burgtheater«. Kino Sloga: »Jaz in ti«. Kino Matica: »Revolta na brodu Bounty«.

* KINO *

UNION

TEL. 22-21

Willy Forstova umetnica

Burgtheater

Werner Krauss, Hortense Raky, Willy Eichberger, Olga Cenova, Hans Moser

---

STLOGA

TEL. 27-30

Vesela dunajska komedija

Jaz in ti

Friedl Szapa, Feliks Bressart, Otto Wallburg.

MATICA

TEL. 21-24

Gigantski velfilm: Danes poslednji!

Revolta na brodu Bounty

Charles Langton, Clark Gable, Franchot Tone

Predstave zaradi dolžine tega filma ob 16, 18-30 in 21-15 uri

---

Predstave v drugih kinih razen Matice ob 16, 18-15 in 21-15 uri

V četrtek, dne 28. januarja bo peto predavanje iz ciklusa predavanj Zarje, Savice in Danice. Predava g. Ivan Avsenek o problemu tujeja kapitala v našem narodnem gospodarstvu. Po predavanju debata. Za društvene člane udeležba dolžnost; gg. starešine in vse, ki se za to zanimajo, vljudno vabimo. Rezervne častnike opozarjamo, da se zglave v društveni pisarni podpisanega pododpora v Kazini, II. nadstropje med uradnimi urami danes ali v petek od pol 18 do pol 19, ako si žele nabaviti železniško legitimacijo.

Od 1. februarja t. l. dalje se bodo zbrane prijave za železniško legitimacijo oddajale Voljnemu okrožju mesечно samo enkrat in sicer konca vsakega meseca.

V interesu vsakega je, da legitimacijo naroči pravočasno in ne šele v zadnjem trenutku. — Udrženje rezervnih častnikov v Ljubljani.

Nova frančiškanka »Aurora« — Ljudski oder v pripori dne 1. februarja ob 8 zvečer in 2. februarja ob 5 popoldne Dietzenschmidtovo vesoljstvo tega sveta v treh dejanjih »Kristof«. Predprodaja vstopnic je v Nabavi zadrugi v frančiškanski palači.

Prosvetno društvo Trnovo priredi drevo ob 8 XI. redni prosvetni večer v društveni dvorani Karunova ulica 14, na katerem bo imel zanimivo sklončeno predavanje o Hitlerjevih osebnosti in njegovem boju g. prof. dr. Karol Capuder. Vabimo vse žlane in prijatelje, da se prosvetnega večera udeležijo v obilnem številu. — Odbor.

Ljubljansko gledališče

DRAMA

Začetek ob osmih Sreda, 27. januarja: »Kadar se utrga oblak«. Red A. Cetrtak, 28. januarja: »Korajža velja«. Izven. Cene od 20 Din navzdol. Petek, 29. januarja ob 15: »Konjeniška patrola«. Dijaška predstava. Cene od 5 do 14 Din. Sobota, 30. januarja: »Kvadratura kroga«. Izven. Cene od 20 Din navzdol. Nedelja, 31. januarja ob 15: »Repoštev«. Mladinska predstava. Cene od 20 Din navzdol. — Ob 20: »Na ledeni plošči«. Izven. Cene od 20 Din navzdol. OPERA Začetek ob osmih Sreda, 27. januarja: »Navihanka« Red Sreda. Cetrtak, 28. januarja: »Cavalleria rusticana«. Glumači. Red Cetrtak. Petek, 29. januarja: Zaprt Sobota, 30. januarja: »Hoffmannove pripovedke«. Red B. Drama V sredo bodo odigrali Zigonovo drama »Kadar se utrga oblak« za red A. V delu so zaposleni g. Marija Vera, gg. Levat Gregorin, Fotokar, Škrbinšek Jerman, vloga Lenke igre tokrat mesto obolele gdne Boltarjeve ga. Mira Danilova. Delo je zrežiral Ciril Debevec. Opozarjamo ni dijaško predstavo Langerjeve vojne drame »Konjeniška patrola«. ki se bo vršila v petek ob 15 po cenah od 5 do 14 Din. To bo poslednja vprizoritev te igre v tej sezoni.

Naročajte in širite Slovenski dom!

Ljubljančani ne pijo šampanjca!

Ljubljana, 27. januarja.

Pri velikih narodnih veseljih v Ljubljani še v starodavnih dobrih časih so prereditelji postavljali velike, lepe in narodnih barvah okrašene šampanjske paviljone, kjer so stregle hrške in vitke narodne dame. Okoli njih so se vrteli petični rođjubi, vrvice in veljaki. In penil se je tuji šampanjec, francoski ali pa renski Steklenice so pokale in v velikih posodah ledu se je hladila pena, tudi za takrat draga pijača. Studentovske stane — bajte, kadar so dvignile kak večji denar, so vabile bruce včasih na »šlampus«. V predvojni letih je Ljubljana mnogo več potrošila za to »penino«, kakor imenuje sedaj tarifa za občinsko trošarino vsa tuzemska in domača šampanjska vina, na katero je sedaj naložena dosti visoka trošarino, namreč za sedem desetih litra v steklenici tujeja šampanjca 30 Din, za domačega pa 15 Din. Uvoz šampanjskih vin znatno pada. Tudi konzum pada. Vzroki? Visoka carina, visoka trošarina in rod rododarnih šampanjskih kavalirjev, ki so metali denar, izumira od leta do leta v dobi resnih duševnih in materialnih borb.

Ljubljana je v preteklem letu uvozila iz Francije v Porenje 232 steklenic šampanjca in inozemskih vin, ki se penijo. Uvoz pada, kar kažejo podatki za prejšnja leta. Predlanskim je bilo uvoženih 2269 steklenic šampanjca, v letu 1934 pa

Proč s „skijanjem“!

Ljubljana, 27. jan.

Nesporno je dokazano, da se je pri nas razvilo smučanje popolnoma samoniklo, brez tujeja vpliva (na Blokah). To nam dokazuje med drugimi tudi naš domači izraz — smučanje. Vsi narodi, kjer se smučanje ni razvilo samoniklo, so prevzeli od severnjakov obremen s športom samim tudi naziv. Le Čehi in Poljaki so prevzeli od Rusov slovanske »slizice«, ker so prevzeli od Rusov tudi šport sam in se je — kakor znano — tudi v Rusiji razvil ta šport samoniklo.

Izven vsakega dvoma je, da so Hrvatje in Srbi prevzeli smučanje od nas Slovencev. Zanimivo pa je, da niso prevzeli tako tudi našega izraza: prevzeli so ga — vendar ne mnogo uporabljali. Mesto našega pa so vzeli izraz od Nemcev, kamor je prišel s severa. Je v tem dokaz neke »hohtaplerije«, ker so hoteli prvi hrvaški mestni smučarji že s samim tujim imenom doma paradirati, češ da so prinesli domov ta šport iz inozemstva in da je radi tega ta šport bolj — gosposki. Šele čez nekaj let so se pojavili med Srbohrvati treznješi športniki, ki so uvideli, kako neumestno je izpovedovanje naziva za smučarski šport od tujih narodov, ko imamo vendar popolnoma pristen domači izraz. In — če so prevzeli iz Slovenije to športno panogo,

3239 steklenic, ki vsebujejo do 7 desetink litra. Ta pojav mnogi različno tolmačijo. Hudomušnjeji pravijo, da pride čez mejo mnogo šampanjca vitholapljenega. Za to stroko vitholapljenega so bajle luksuzni avtomobili prav prikladni. Verjetno je, da vitholapljuje to peno pijačo v večji množini, kar se jim izplača, ter pobašejo vitholapljuje in masne dobičke. Saj so pred leti v luksuznem avtomobilu vitholapljali celo moreke ribe iz Trsta! Torej cvete mogoče vitholapljevo šampanjca?

Več je Ljubljana popila šampanjca domačega izvora, zlasti znamke »Clothar Bouvier«, ki je tudi odlična in cenesej. V letu 1936 so Ljubljančani ob velikih slovesnostih in prireditvah popili 1522 steklenic domačega šampanjca, v predlanskem letu pa 935 steklenic. Torej znaten napredek na polju produkcije domačih šampanjev! Treba pa je omeniti, da poprej niso pri občinski trošarini delali take razlike med domačim in tujim mizdelkom. Računajo, da je Ljubljana lani izmetala za šampanjska vina okoli 700.000 Din. Skozi grlo pa je Ljubljana lani pognala vsega 89.723.784 Din za razne alkoholne pijače. Podrobnejšo statistiko pa so že jutranji listi objavili. V razgovoru o šampanjcu je pripomnil neki gospod saljivo: »Kaj? Ljubljančani ne pijejo šampanjca, rajše dermatinca!« »Mnogi namreč mesto »« izgojzarijo pri besedi »dalmatince« redljajo — »«.

naj prevzamejo iz Slovenije še naziv. Po zaslugi teh treznjeh krogov se je začel udomačevati med Srbohrvati — naziv »smučanje«. Ta izraz tudi že lahko zasledimo v vseh vodilih listih Zagreba in Beograda. Le en zagrebški list je še — ima celo naslov, da je športski — ki stalno in trdovratno silni na dan s »skijanjem«. Upajmo pa, da bo kmalu tudi ta list spoznal, da je pri nas bolj umestno »smučanje«.

Dolžnost slehernega slovenskega smučarja ni bila, da povsod, posebno pa zunaj na terenu preganja tujko in uveljavlja naš pristen domači naziv. Saj v nazivu zgovoren dokaz naše smučarske preteklosti, na katero smo v športnem svetu lahko ponosni. Je sicer res, da se tudi Hrvatje in Srbi že v velikem številu tudi zunaj na terenih poslužujejo našega domačega izraza, vendar je med njimi še mnogo tujih, ki jim je tuji izraz ljubiši in bolj »nobel«. To so predvsem tisti, ki tudi smučanje gojijo ne radi smučanja, marveč zato, ker hočejo biti moderni in ki so našim zimskošportnim centrom le v dekoraciji. Radi njih samih nam more biti sicer vseeno, kako to panogo športa nazivajo, vendar moramo forsirati domači izraz predvsem radi tujcev, da vidijo v našem izrazu tudi dokaz samoniklosti našega smučanja.

Promet na belgrajski postaji

Belgrad, 27. jan. AA. Po uradnih statističnih podatkih o gibanju potnikov in blaga in o dohodkih leta 1936 spada belgrajska postaja v vrsto železniških postaj z največjim prometom v naši državi. Po letu podatkih se je lani odprenilo iz mesta vsega skup 1.330.426 potnikov. Če vpoštevanemo, da se je najmanj potnikov prepeljalo februarja (82.227), največ pa avgusta (120.594), se vidi, da se je preteklo leto povprečno odpeljalo na mesec okoli 105.910 potnikov v belgrajske postaje. Potniških vozovnih listkov so izdali preteklo leto vsega skup 1.224.086, od tega pride na listke 1. razreda 910, 2. razreda 78.895 in 3. razreda 1.144.731. Peronskih listkov se je prodalo 411.279.

Lani se je odprenilo iz Beograda zasebna trgovskega blaga vsega skup 63.086 ton, od tega 133 ton ekspresnega blaga, 1580 ton brzovoznega in 61.373 ton počasovoznega blaga.

Preko železniške postaje v Belgradu je prišlo vsega skup 357.741 ton blaga, od tega pride na ekspresno blago 427 ton in na počasovozno in drugo blago 357.314 ton.

Pri okenh železniške postaje v Belgradu se je preteklo leto plačalo na račun potniškega prometa vsega skup 46.213.212,75 Din, in sicer 45.766.906,25 Din v našem denarju in 446.306 Din v tujih valutah.

Celotni potniško-tovorni promet belgrajske postaje je opravljalo 127 vsakodnevnih vlakov, med njimi 20 brzih, 39 potniških, 56 lokalnih, 8 mešanih in 14 tovornih. Tu ni vseh 27 vlakov postaje Belgrad-Donava, ki služi prometu potnikov in blaga s Pančevom in Vrskom, prav tako niso vratnani množestevilni tovorni vlaki sever-jug in obratno, ki vozijo po direktni progi Zemun-Topčider, kar je belgrajske postaje znatno razbremenilo. Prav tako niso všteti podatki o številu potnikov, izdanih listkov in višini dohodkov, ki jih je odprenil ali izterjal »Putnik« v Belgradu.

Kmečka zveza v Slov. goricah

Sv. Ana v Slov. goricah, 26. jan.

Po vrnitvi kmečke stanovske organizacije, Kmečke zveze, je naš slovenjegoriški kmet dobil že nekaj zadostneja. Organizacija Kmečke zveze je povsod izvedena in delo se najlepše razvija v prid kmetu. V okraju Sv. Lenart v Slov. goricah je ustanovljena Kmečka zveza v župnijah: Sv. Anton, Sv. Lenart, Sv. Benedikt, Sv. Ana, Sv. Trojica, Sv. Barbara in Sv. Jurij, pri Mariji Snežni pa se ravno kar ustanavlja.

Za tak razmah Kmečke zveze v Slov. goricah ima velike zasluge predsednik okrajne Kmečke zveze in župan občine Sv. Ana kmet Jože Spindler. Okrajni odbor Kmečke zveze pa je v kratki dobi razmere v kmetijstvu zelo izboljšal in dal našem kmetu več strokovne izobrazbe in vseh panogah kmetijstva. Kmečka zveza prireja ob nedeljah v zadnjem času po vseh župnijah tega okraja kmečko-strokovne gospodarske tečaje, ki nudijo našemu kmetu najboljše za sedanjí čas, ko je treba najti izhod iz one gospodarske stiske, v katero je padel posebno kmečki stan. Udeležba na doslej prirejenih tečajih po župnijah je bila povsod velika, kar kaže, da se kmečki stan resno zanima za dvig gospodarstva in za stanovska vprašanja. O kmečko-stanovskem gibanju predavata člana glavnega odbora kmečke zveze gg. Sket in Spindler, strokovno izobrazbo pa nudijo profesor sadjarske in vinarске šole iz Maribora in gg. kmetijski referenti okrajnih načelstev. O kmečki začetni govori g. sodnik Ašič od Sv. Lenarta v Slov. goricah. Posebno zanimivost pa vzbujajo predavanja o strokovni svinjereji, ki jih ima g. Sornee od Sv. Lenarta.

Naš kmet se je pričel za vse panoge gospodarstva izredno zanimati, ker se mu zdaj znova za to nudi prilika od strani Kmečke zveze, ki bo na taki podlagi razmere v kmetijstvu v Slov. goricah znatno dvignila v korist kmečkemu stanu.

Od tu in tam

6.805.075 milijonov litrov raznih vrst alkohola je steklo lani po grlu žejnih Ljubljančanov. Tako je prišlo lani na vsakega Ljubljančana v Veliki Ljubljani 80 litrov alkohola. Seveda največ vina in sicer 3 milijone in pol, v denarju izraženo pa 42 milijonov dinarjev. Takoj za vino pride žganje, katera je bilo popitega 1 milijon tristo tisoč litrov. Piva pa so se Ljubljančani kar odvadili. Popili so ga komaj 678.027 litrov. Stevilka pa postane še bolj zanimiva če napišemo, da so Ljubljančani leta 1913., takrat ko je bila Ljubljana skoro za polovico manjša, popili kar 2 milijona in pol litrov piva. Lansko leto bi lahko imenovali bolj suho leto.

Pogajanja za novo kolektivno pogodbo v tovarnah KID so se včeraj nadaljevala v Trgovskem domu v Ljubljani. Delavski delegati so hoteli doseči pri KID, da bi spet sprejela na delo tuj delavske zaupnike, ki jih je bila razrešila te funkcije in obnem odpuštila iz službe. Nato je šla deputacija delavskih delegatov in zastopnika Delavske zbornice k banu in mu pojasnila položaj delavstva na Jesenicah. Pogajanja se danes dopoldne ob 9 nadaljujejo.

Predsednik Narodne skupščine Stevan Čirič se je že vrnil iz Dubrovnika v Belgrad in bo sam vodil seje skupščine, ki se bodo začele 1. februarja. Do takrat pa bo proračun obravnaval finančni odbor skupščine. Včeraj je finančni odbor razpravljajo o poedinostih proračuna in sicer o proračunu Centralnega prebriroja in nato o invalidnih ter pokojnikih. Med drugimi so se poslanci zavzemali za pravočasno izplačevanja pokojnin. Postavljen je bil pa tudi predlog, naj se učiteljem na visokih solah službena leta štejejo v pokojnino, ker so tudi oni plačevali v pokojninski fond. Prav tako naj se štejejo v pokojninsko službena leta tistim upokojencem, ki so bili upokojeni pred uveljavljenjem zakona o uradnikih.

Sneg naletava še vedno, zlasti hudo je v Belgradu, kjer je znašala včeraj temperatura že 15 stopinj pod ničlo. Zraven je vela ostra in močna košava, da je zastal skoro vse promet v mestu. Zaradi vetra je moral nekajkrat obstati tudi tramvaj. Iz notranjosti države pa prihajajo poročila, da je snega padlo že tako visoko, da prihajajo vlaki s precejšnjimi zamudami. Na nekaterih krajih pa so bile pretrgane tudi telefonske in brzovozne žice.

V šestih občinah dunavske banovine so bile preteklo nedeljo ponovne občinske volitve. V štirih občinah je z ogromno večino zmagala lista JRZ, v eni pa lista združene opozicije.

Pred okrožnim sodiščem v Zagrebu sta se zagovarjala dva ponarejevalca denarja in sicer Ivan Rožman in česki državljani Karel Sedlaček. Oba so prijeli že novembra meseca. Pri Rožmanu so našli 404 kose ponarejenih kovancev vseh vrednosti, največ pa srebrnikov. Vsi kovanci so bili slabo ponarejeni. Pri Sedlačku, ki je bil zaradi ponarejanja denarja kaznovan že na Poljskem, pa so našli ponarejene tisočake. Enajst po številu. Ta mož pa je ponaredil tudi svoj potni list. Zraven so stala potrdila o bivanju v Jugoslaviji, med drugim ponarejeni potrdili občin Brezje in Hoče v Sloveniji. Sodišče je oba ponarejevalca obsodilo in sicer Rožmana na eno leto težke ječe, Sedlačka pa na eno leto in pol, nakar ga bodo izgnali v njegovo domovino.

V Zagrebu se je te dni mudil znani ameriški agronom inženir Clayton Whipple. Mož je predstojnik posebnega zavoda, ki se bavi z napredkom vasi v vzhodnih delih sveta. Podružnica tega zavoda za bližnji Vzhod se nahaja v Sofiji. Whipple je do sedaj bival pet let v Bolgariji in si je ta čas pridobil toliko zaslug za napredek kmetijstva v Bolgariji, da ga je vlada imenovala za svetnika v ministrstvu za poljedelstvo. V Zagrebu bo imel dvoje predavanj o sistemu svojega dela v Bolgariji. Amerikanski zavod za dvig kmečke vasi je bil ustanovljen leta 1919. v Ameriki. Takrat so se zbrali mnogi bogataši in požrtvovalni ljudje, da so ustanovili tak zavod in ga namenili v prvi vrsti Grkom in Armentem ki so veliko trpeli v svetovni vojni. Najprej so skrbeli za otroke vojnih žrtev. In za otroke emigrantov. Preko 130 tisoč otrok so preskrbovali. Potem pa so prišli do prepričanja, da tako podpora ni tako izdatna. Zato so sklenili, da bodo pomagali kmetom le posredno in to trajno. Izbirati so začeli revne kmečke kraje in v njih ustanovljati vzorne kmetijske šole. Tako so začeli zdraviti revščino pri korenini! V 5 letih so samo v Bolgariji ustanovili 165 takih šol. Vanje hodijo kmečki otroci od 14 leta svoje starosti. Uče se vsega, kar jim prav pride v kmetijstvu. Zanmivo pa je, da tisti, ki so dovršili te šole, ne dobio nobene plače izpravevala, ker hoče fundacija doseči, da učenci ne bodo potem iskali kake revne državne službe, temveč da bi ostali na kmetijah. Tečajji v takih solah trajajo dve leti. 13 tisoč mladih kmetov absolvirajo vsako leto te tečaje. Najboljše med njimi pa fundacija pošilja celo v Ameriko na prakso.

170 milijonov stebel tobaka so lani posadili v Hercegovini. Pridelka pa je bilo za 470 vagonov. Prav ta čas potujejo po Hercegovini komisije, ki od kmetov prevzemajo tobak. Cena tobaku se giblje po kvaliteti. To ocenjuje poseben strokovnjak.

Iz Sarajeva je pred dvema dnevnoma odpotovala večja skupina muslimanskih romarjev, ki so šli v Melko in Medino. Potovanje je organizirala tamkajšnja podružnica »Putnika«. Romarji — hadžije — bodo ostali v Mekki do velikega posta kurban bajrama, ki pada letos v čas od 21. do 24. februarja. Potovanje je drago in stane 20 tisoč dinarjev.

V glavo je ustrelil svojo bivšo ljubico mlad kmeti fant Tomo Vrbanac v Maruševcu, ker ga je bila zapustila in se prišla drugega. Fant ni mogel preboleti te spremembe in je deklet počakal takrat, ko je šla s svojim fantom naročit oklice v župnišče. Cim sta se deklet in fant približala župnišče, je Tomo sprožil puško in zadel.

Strašna usoda je doletela nekega kmeta v Negotinu na Vardarju. Pred mesecem je umrl, pa so ga morali na zahtevo oblasti pred nekaj dnevi izkopati. Mož je umrl namreč pod čudnimi okolnostmi. Pred mesecem ga je ugriznil stekel pes. Mož je sicer vedel za nevarnost, vendar pa ni to polagal nobene važnosti. Ko se ga je pa že začela prijemat steklina, je opozoril svojo ženo in otroke, naj se zapirajo v posebno sobo. Neke noči pa ga je prijela prava besnost. Pena se mu je pojavila na ustih, začel pa je tudi razbijati. Prišli so kmetje, da so ga prijeli, zvezali in odveli k bližnjemu zdravniku. Ta zdravnik pa je dejal, da ni pristojen in je bolnika poslal k okrajnemu zdravniku. Tudi ta je dejal, da ni pristojen, pa so morali kmetje steklega kmeta zopet peljati domov. Ko so ga privedli domov, pa je obveljal predlog sosed, naj ga privežejo na kol pod novim mostom na Vardarju. Res so ga v mrazu pustili privezanega čez noč, toda uboga kmeta je smrt rešila trpljenja. Zmrznil je.

Usoda prvih junakov ruske revolucije

Prav te dni teče v Moskvi razprava proti skupini znanih komunističnih prvakov in revolucionarnih junakov, proti Radeku, Sokolnikovu, Pjatakovu in tovarišem. Vsem je še v spominu proces, ki je bil prav pred istim sodiščem meseca avgusta lani in se je končal z ustrelitvijo prvih in glavnih sodelavcev Lenina. Takrat so padli pod krogami Zinovjev, Kamenjev in drugi. 15 jih je bilo. Stalin se je otrsrel svojih tekmecev in nasprotnikov na krvav način, pomedel je z njimi odločno in korenito, kakor se more zgoditi le v državi skrajne tiranije in vlade enega človeka. V objubljenem raju se je vse to zgodilo. Prav enaka slika se ponavlja danes, kakor se bo v vsem enaka ponovila tudi prihodnji dan, ko bodo počile puške in se bodo pod streli umaknili iz sveta še ostali prvaki komunistične stranke, ki so v najtežjih dneh služili z ognjem in mečem, z dušo in telesom revolucionarni ideji in Sovjetski Rusiji.

Komedija se ponavlja

Prejšnji proces je potekel tako, da so vsi obtoženci enodušno priznali svojo krivdo tako, kakor jim je očitala obtožnica. Skrivnost tega priznanja ni prišla v svet, ohranili pa so jo zidovi zloglasne ječe GPU Jubljanke. Tam so bili obsojenci ustreljeni. Svet ni zvedel, kako so mučitelji pripravili obtožbeno do priznanja obtožb, niti ni zvedel, kako so umirali prvaki komunistične stranke. Stalinu 15 smrti ni bilo dovolj, inscenirati je moral še drugo dejanje te strašne komedije, da bo spravil s sveta še ostale tekmece in ljudi, ki mu niso hoteli slediti in vsak korak. Svet prisluškuje tej razpravi in ve, da bodo vsi obtoženci obsojeni na smrt in ustreljeni.

Karel Radek-Sobelsohn

Najzanimivejša osebnost, ki stoji med obtoženci v tem procesu, je nedvomno Zid Karl Radek. V najtežjih časih je stopil v vrste boljševikov in jim je služil z vsemi silami svojega duha. Bil je zagrižen agitator tiste svetovne revolucije, ki se je zarotila proti vsakemu redu, družabnemu in državnemu. Bil je že po svojem rodu in naravi provokator in prekucuh. Boril se je vse svoje življenje za nauk, ki je sejal le sovraštvo in kri, da bo tudi sam poginil v krvi od tistih ljudi, s katerimi je navezoval svojo usodo. Usoda je Radeka postavila na glavo. Med prvimi je bil, ki se je pridružil Leninu, bil je tisti, ki je takoj po izbruhu revolucije stavil vse svoje sile v organi-

zacija nove sovjetske države in znal ves tuji svet in vso diplomacijo prepričevati prav o nasprotnem, kakor pa se je v krvavih dneh resnično vršilo v Rusiji.

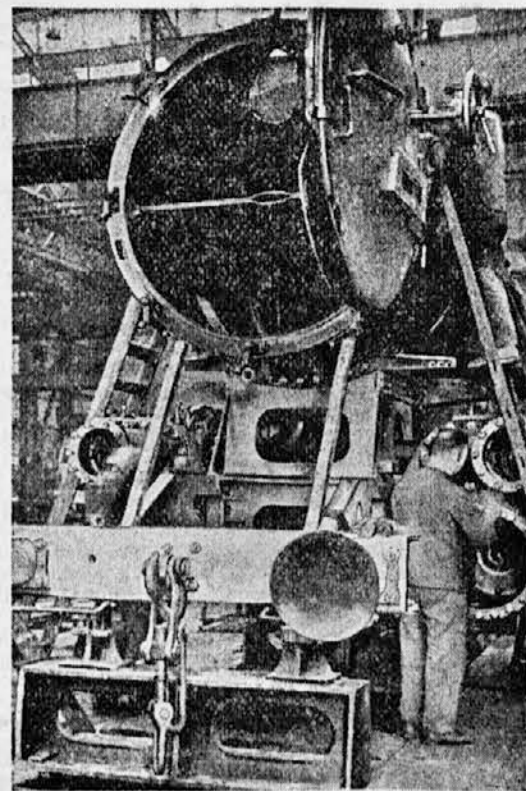
Poneverbe žida Sobelsohna

Po rodu je Radek Zid. Pisal se je Sobelsohn. Rodil se je v Galiciji. Ze v tani mladosti se je posvetil politiki ter se že takoj v začetku prerinil med prvake socialno demokratske stranke. Bil je tudi eden tistih, ki so v tej stranki izzvali razpor in povzročili, da se je eno krilo nagnilo v skrajnost. L. 1905. pa so bile v stranki odkrite neke denarne poneverbe. Vodstvo stranke je v Radeku odkrilo tatu in ga zaradi tega izključilo iz svoje srede. Od tega časa dalje Radek ni bil član nobene stranke ter se je posvetil le pisanju in študiju. Pisati je začel članke v razne levčarske časopise ter se kot skrajni cinik začel podpisovati z novim imenom K. Radek. (V češkem jeziku pomeni »kradek« — tat.) Toda že leta 1908. je spet stopil aktivno v politiko. Pojavil se je v Nemčiji, kjer ga je sprejela v svoje vrste socialno demokratska stranka. Pripadla mu je spet važna naloga. Prišel je tudi v uredništvo socialno demokratskega časopisa »Bürgerzeitung«, zraven pa je pisal tudi v glasilo stranke »Neue Zeit«. Do svetovne vojne je Radek za ta časopis napisal okrog petdeset uvodnikov. Toda tudi v tej stranki ga je doletela enaka usoda kakor v Galiciji. Bil je prevelik prijatelj tujega denarja ter ga je zato vodstvo stranke l. 1912. izključilo.

vstaja spartakistov l. 1919. zatrla, je prišel tudi Radek v roke pravice in v zapor. Toda imel je veliko prijateljev tudi med nasprotniki revolucije, ki jo je uprizoril, in ti so mu pomagali, da je bil izpuščen in izgnan v Rusijo.

V nemilosti

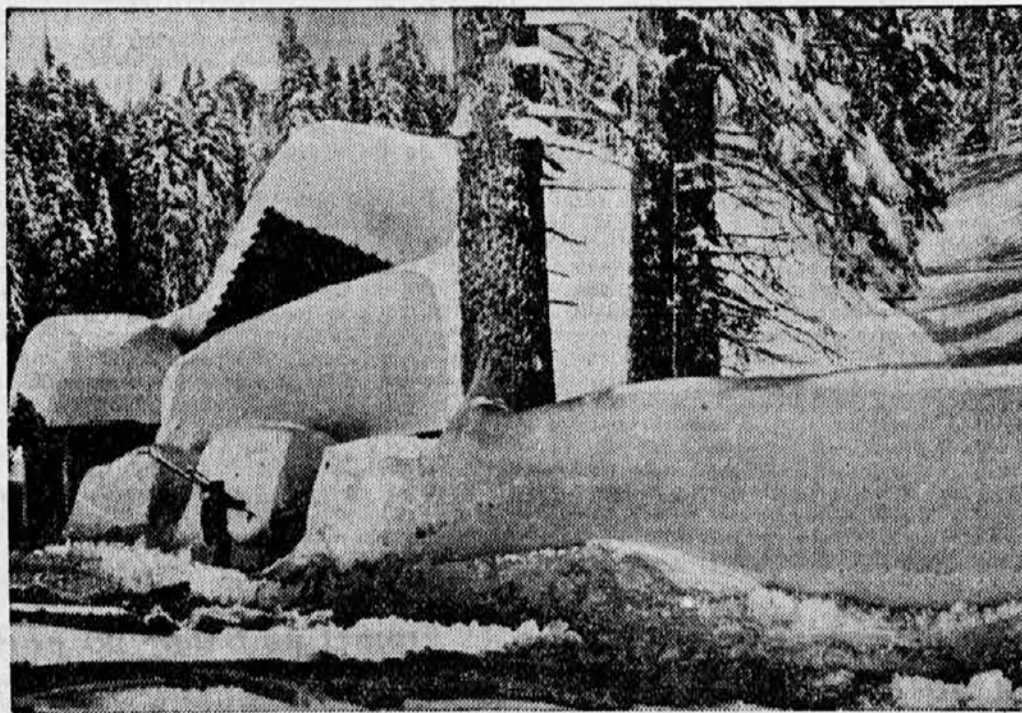
Preizkušeni organizator je bil takoj spet v prvih vrstah med boljševičskimi prvaki. Posvetil se je spet organizaciji sovjetske diplomacije in še bolj časnikiarstvu. Bil je glavni sovjetski časnikiar in prav za prav službeni tolmač vseh odredb in potov, po katerih je hodila nova Rusija. Njegovi članki v glavnih sovjetskih časopisih so bili vedno izraz vladajoče struje. Toda smrt Lenina je bila tudi njemu v kvar. Kmalu se je proti Radeku pojavilo nezaupanje med vodilnimi boljševičskimi veljaki. Svet ni vedel zakaj, vendar pa se je opazilo, da Radek že l. 1924. na 13. strankinem kongresu ni bil več izvoljen za člana Politbiroja. Še tri leta so mu pustili, da je vodil »orijentalno univerzo«, v kateri so vzgajali komunistične agitatorje za Kitajsko, ko ga je končno kot pripadnika tako imenovane opozicijske skupine doletela ta usoda, da so ga pognali iz vrst komunistične stranke. Radeka je tako obsodba hudo prizadela. Sklenil je pobežniti iz Rusije. Skoraj bi se mu bilo to posrečilo, da ga ni prav na poljski meji prijel Caka in ga zaprla. Stalin je svojega protivnika zaenkrat pomilostil in ga poslal le v prognanstvo v Ural. Tu pa Radek ni našel drugega izhoda, kakor da je napisal svoj »konfiteor«, pri-

Tako nastaja lokomotiva.

kove karijere konec. Stalin ga je dal aretirati in poslati v ječo. Prihranjeno mu je bilo, da bi ga Stalin z ostalimi vred že takrat poslal pred puške, vendar pa je ostal v ječi. Zavedel se je, da si je za zmerom zapravljal Stalinovo zaupanje in da ga bo to stalo življenje. Vešče je GPU zrla splesti mrežo okrog njega in ostalih »zarotnikov«, ki stojte te dni pred revolucionarnim tribunalom. Vse je šlo tako, kakor je to hotela Stalinova okolica. In Radek je moral kot eden glavnih obtožencev na zatožno klopo.

Nekdaj tako slavljen revolucionar je padel v nemilost pri diktatorju Stalinu. Boljševiki so ga postavili v seznam največjih izdajalcev in protirevolucionarjev, med zaveznike Trockega in zarotnike, ki ne smejo niti ne morejo pričakovati nobenega usmiljenja. Za ves ostali svet pa je Radek to, kar je bil v predvojnem času in za kar je bil dvakrat izključen iz socialno demokratske stranke. Obenem pa spomenik sistema, ki ne izbira nobenega sredstva za uničenje sedanjege reda in za uničenje struj, ki se v vsem ne skladajo z nazori vladajoče plasti. Ko bodo tudi vanj naperili puške, se bo ponovno razbila bajka o sovjetskem raju in svobodi.

Sedaj je tudi pri nas začelo pošteno snežiti.

Radek v Svici

Prišla je svetovna vojna. Radeka ne najdemo na fronti in v prednjih vrstah, temveč med ubežniki, ki so se zbirali v Svici. Lenin je bil takrat voditelj gibanja, ki je vztrajno in zagrizeno pripravljalo prekucijo v Rusiji in s silno vero pričakovalo zrele prilike. Radek je bil glavni pomagač Leninov poleg Trockega. Z Leninom je izdeloval in pripravljala načrte za rusko revolucijo.

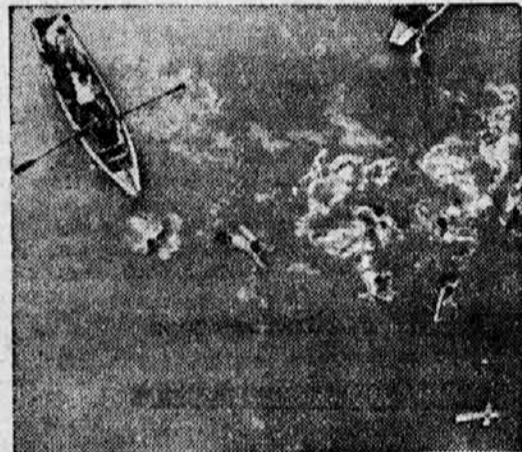
Duša revolucije v Nemčiji

L. 1917. jim je naklonilo zmago. Ruska revolucija je izbruhnila. Po težkih bojih, po rekah krvi in stolisočih žrtev je Rusija dobila nove oblasti. Komaj so tamkaj opravili svoje prvo delo, že so mislili podnetiti ogenj revolucije v drugih evropskih državah. Najugodnejša tla so bila nedvomno v Nemčiji. Porazena država, razsulo vsega reda in vpitje razočaranih mas. To so bila kot nalašč godna tla za revolucijo in za sovjetsizacijo Nemčije. Boljševiki so priložnost izrabili in takoj poslali kot voditelja in svetlovalca v Nemčijo Karla Radeka. Čim je prestopil na nemška tla, je revolucionarno gibanje postalo organizirano in polno ognja. Nemški narod je bil od vojne utrujen, ponizen v svojem ponosu, zato ni nutil revolucionarnem nobenega odpora. Takrat je Radek ustanovil tudi organizacijo spartakistov. Ko je bila

znal svojo zмотo, se pokesal in zaprosil Stalina za milost. Bilo mu je ustrezno ter se je že leto nato vrnil v Moskvo. Skoro vse časti in položaji, ki jih je imel pred svojim izgnanstvom, so mu bila vrnjena. Spet se je znašel v uredništvu polslužbenega glasila sovjetrov »Izvestija« kot zunanji politični urednik. V tem delu se je Radek najbolje znašel. Pisal je uvodnike, ki so pomenili v sovjetski žurnalistiki vedno dogodek zase. Prav zaradi tega si je spet pridobil staro veljavo, tudi Stalin je pozabil na njegove grehe. Radek se je ponovno pojavil med člani Politbiroja. Zdelo se je, da mu ta slava in ugled ostala do smrti. Ko je Radek praznoval pidesetletnico svojega življenja, mu je uredniški kolektiv napisal lep pozdrav, v katerem je bilo povdarjeno, da Radek ni bil samo velik mož v delu, temveč tudi velik mož značaja, ki je vsako svojo napako, ki jo je kdaj zagrešil, priznal in takoj popravil. Mož, ki se je znal vedno podrediti koristim stranke in Sovjetske Rusije.

Ugasla zvezda

To pa je bila zadnja svetla doba v življenju Karla Radeka. Ni minilo mnogo mesecev, ko je Radek spet padel v nemilost pri Stalinu. Najprej je moral oditi iz uredništva »Izvestija«. Ko pa je lani avgusta proces proti »trockistom« razkrinkal tudi Radeka kot simpatizerja in baje tudi kot soudeleženca zarote proti Stalinu, je bilo Rade-

Kakor je pri pravoslavni navada, blagoslovi patriarh vsako leto, in sicer na ta način, da spusti v vodo leden križ, za katerim skočijo takoj plavači, da ga rešijo, preden se staja. (Slika zgoraj).

Sven Elvestad: 58

Zlodej se dolgočasi

Lahko je bil nekdo zunaj na terasi, ki ga Rist ni mogel videti (zunaj je medtem postalo popolnoma temno), tudi v kabinetu je lahko kdo tičal, tam za debelim zastorom. Rist je prijel za stol in ga potegnill k sebi, sedel je tako, da je imel najkrajšo pot do vrat.

Mr. Johnson je to opazil. Pokazal je z roko: »Tam je sobni telegraf,« je dejal, »tu pa je hišni telefon. Lahko pokličete ljudi, če se česa bojite. In vrata tudi niso zaprta.«

»Ne bojim se.«

»Vi bi radi Haseluhna dobili, kaj ne?«

»Da.«

»Tudi jaz čakam nanj. Mislim, da bo vsak čas tukaj. Ali ste se močno začudili, ko ste me tukaj našli?«

»Prav za prav ne. Vedel sem, da ste bili prišli.«

»Seveda. Saj svojega bivanja in prisotnosti prav nič nisem prikrival. Veseli me, da vas spet lahko vidim.«

Rist ni nič odgovoril.

»Tako namreč lahko najdem kako priložnost, da pojasnim nekatera nesporazumjenja,« je nadaljeval mr. Johnson. »Prišli ste, da pomagata Haseluhnu. To je zelo lepo od vas. Saj je tudi izredno dober in pošten človek. In močno nežnočuten. Tako rad se za druge žrtvuje. Toda v čem mu hočete prav za prav pomagati?«

»To reč morajo vedeti njegovi sovražniki.«

»Haseluhnu sploh ne morete pomagati.«

»Hočete reči s tem, da zanj sploh ni več pomoči?«

Mr. Johnson se je izognil vprašanju.

»Zelo slabo sledite, na napačni sledi ste,«

je dejal. »Vi si mislite, da naše maščevanje izvira iz onega majhnega prizorčka v Kopenhagenu. Vzemiva, da smo se res hoteli maščevati. Nič lažjega za nas od takega maščevanja. Vi mislite, da ste ves čas vohunili okrog nas. Resnica je ravno narobe. Vi ste le redkokdaj vedeli za nas. Mi pa smo vedeli sleherni uro dneva za vaše gibanje. Za nikomere ni tako lahko vohuniti, kakor za ljudmi, ki sami vohunijo. Ujeli ste se v lastni zanki. Kako ste na primer prišli v Viccolo Balinari? Ker vas je vaša lastna špijonaža tja privedla. Kje je Haseluhn v tem trenutku? Vi tega ne veste. Mi pa vemo, kje je generalni ravnatelj Brede? V pristanišču je, da si pogleda pevčev mrtvaški spreved.«

»To znati pač ni tako težko,« je ugovarjal Rist. »Brede ni skrivnosten človek in ne skriva svoja dejanja in nehanja. Čudimo se, kako varno in javno nastopa.«

»Ne smete se prav nič čuditi. Brede globoko gleda. Že davno je spoznal, da mu ni treba drugače ravnati. Toda kje je vaš tovariš Bergerone? Pred pol ure je v via Toledo obiskal trgovino s fotografskimi potrebščinami. Najbrž se zelo zanima za fotografsko umetnost. Ali je amater?«

»Zdi se mi, da se bolj zanima za nekatere panoge arhitekture.«

Mr. Johnson se je zagrizel v ta izraz in pomislil za trenotek. Bila je podoba, da je iskal zvezo z neko stvarjo. Ogledal se je po sebi. Ko je zopet začel govoriti, je bil nekaj časa zazabljen.

»Hočem me povedati, da smo bili ves čas tik za petami vam in vašim prijateljem.«

Potem pa se je zopet zbral:

»Če bi vas hoteli ubiti, bi to storili že v oni stari hiši, ki ima Haseluhn v njej trgovino v starih predmeti.«

»Kaj pa bi dosegli s tem?«, je vprašal Rist. »Amerikanec kakor ste vi, ne mori kar tako v bežni strasti. Pač pa, če vidi vsaj trenotno korist.«

»Res je. In ravno to je spoznal Brede s svojim praktičnim poslovnim duhom. On je popolnoma miren, in prav ima, da se ne razburja.«

»Vsaj za nekaj časa.«

Mr. Johnson je skomizgnil z rameni.

»Dokler ne boste pokazali svojih kart,« je nadaljeval Rist.

»Zakaj pa govorite tako surovo? Raje rabite lepši, recimo posloven izraz: Brede čaka na pogodbo... Dokazano je namreč, da bi mi lahko na vsak način izvršili svoje maščevalne načrte, če bi jih gojili. Kaj torej sledi iz dejstva, da jih nisimo izvršili?«

»Da se maščevanje mora povezati z eno ali drugo ekonomsko koristjo, če hoče biti učinkovito. V tem se kaže pri nas ameriški

vpliv. Priznam, da je prav prijetno človeku, ki naleti na tak vpliv. Je vsaj neke logike v njem. Vse drugo je nerazumljivo, sumljivo.«

»Ali ne morete potem najti kak drug nagib, ko že tako prijazno mislite? Morda tale, da hočemo zopet obnoviti medsebojno zaupanje.«

Rist je spustil monokel na vrstico.

»Kaj pomeni to, da vam je monokel padel na vrstico,« je vprašal mr. Johnson in se smehljaj, ali s prostim očesom nemara bolje merite?«

Rist mu je pokazal svoji prazni roki.

»Dobro,« je nadaljeval Amerikanec, »tudi jaz nisem obožoven. Zakaj bi počenjala nasilna dejanja. Ali nisva ravnokar dokazala, da hočeva oba mirnega pogovora?«

Zaupno se mu je približal.

»Imamo načrt, da si popolnoma pridobimo zaupanje generalnega ravnatelja Bredeja. Ali je pametno, da še kar naprej mislimo na oni mali dogodek v Kopenhagenu? Brede se hoče raztresti. Ali mu to ne bi moglo nuditi razvedrila, ki ga išče, ko bi se z nami sestal? To bi moglo nasititi njegovo hrepenenje po novih življenjskih oblikah in njegovo večno žejo po kupčijah neprestano le po kupčijah.«

»V tem slučaju bi morali postati velik izdajalec,« je dejal Rist.

»Koga bi izdal?«

»Življenje, ki ste živel dozdaj.«

Mr. Johnson je vneto vzkliknil:

»Zakaj pa ne?« V naslonjaču se je naslonil nazaj in ponovil: »Zakaj pa ne?«